SUFOLKAS AITU ŠĶIRNES

AUDZĒŠANAS PROGRAMMA

(Precizēta 01.02.2022.)

2019.

Audzēšanas programma sagatavota un apstiprināta saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošiem normatīvajiem dokumentiem.

Programmu izstrādāja: Dr.agr. Daina Kairiša, Ilze Miķelsone, Harita Eglīte, Dina Avotiņa.

SATURS

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums 4
IEVADS 5
1. Ciltsdarba programmas īstenošanas rezultāti 5
2. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķi un uzdevumi 7
2.1. Audzēšanas programmas virsmērķis: 7
2.2. Mērķi: 7
2.3. Uzdevumi 7
3. Sufolkas aitu šķirnes raksturojums 7
4. Aitu identifikācijas 8
5. Sufolkas šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšana 8
6. Aitu snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana 9
6.1. Jēru snieguma pārbaude 9
6.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude 10
6.3. Aitu māšu snieguma pārbaude 10
6.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude 11
7. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika 12
8. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana 12
9. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtība 12
10. Aitu skaits, kas nepieciešams ciltsdarba programmas īstenošanai 14
11. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija 14

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums
pamatojoties uz regulu (ES) Nr. 2016/1012

Audzēšanas programma – sistemātisku darbību, tostarp vaislas dzīvnieku un to reproduktīvo produktu dokumentēšanas, selekcijas, audzēšanas un apmaiņas kopums, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, lai saglabātu vēlamās fenotipiskās un/vai genotipiskās īpašības vaislas dzīvnieku mērķpopulācijā.

Audzētājs - fiziska vai juridiska persona, kas nodarbojas ar noteiktas šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanu, saskaņā ar audzēšanas programmu, un ir noslēgusi vienošanos ar šķirnes audzētāju biedrību.

Ciltsdarbs – saskaņā ar audzēšanas programmu īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaite, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Ciltsgrāmata – datne vai cits datu nesējs, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un viena vai vairākas papilddaļas tās pašas šķirnes dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Pārraudzība - process, kas nodrošina kvantitatīvus un kvalitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku un tā produktivitāti un šo datu reģistrēšanu.

Pārraugs - fiziska persona, kura veic pārraudzību.

Sertificēts vaislinieks - vīriešu kārtas lauksaimniecības dzīvnieks, kurš atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem, un par ko ir saņemts izmantošanas sertifikāts.

Snieguma pārbaude - process audzēšanas programmas īstenošanai, kas nodrošina kvantitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku, tā produktivitāti, eksterjeru, kā arī citus ģenētiskās kvalitātes noteikšanai nepieciešamos datus un šo datu reģistrēšanu.

Šķirne - dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atražotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība - audzētāju apvienība, audzētāju organizācija vai publiska struktūra, kuru dalībvalsts kompetentā iestāde atzinusi nolūkam īstenot audzēšanas programmu ar tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, kuri ierakstīti vienā vai vairākās ciltsgrāmatās, ko minētā apvienība, organizācija vai struktūra uztur vai izveido.

Tīršķirnes vaislas dzīvnieks - dzīvnieks ar 100% attiecīgās šķirnes asinību, vai atbilst audzēšanas programmā norādītajām prasībām.

Vaislas dzīvnieks – tīršķirnes vaislas dzīvnieks, kas ierakstīts ciltsgrāmatas A sadaļā.

Vaislas materiāls – no vaislas dzīvniekiem mākslīgās reprodukcijas nolūkā savākta vai iegūta sperma, olšūnas vai embriji.

Vērtētājs - fiziska persona, kura ir saņēmusies sertifikātu un veic dažāda vecuma un dzimuma aitu vērtēšanu.

Zootehniskais sertifikāts – izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem, kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un, ja pieejams, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās izvērtēšanas rezultātiem.

IEVADS

Sufolkas aitu šķirne ir gaļas tipa un pieder pie melngalvaino aitu šķirņu grupas. Lauksaimniecības datu centrs datu bāzē šīs šķirnes aitas un teķi pirmo reizi tika reģistrēti 2010. gadā. Aitas un teķi tika ievesti no Vācijas Amatas novada SIA „SF -17".

Tika sagatavota pirmā Sufolkas šķirnes aitu ciltsdarba programmalaika posmam no 2013. gada līdz 2018. gadam.

Latvijā Sufolkas šķirnes aitu populācijas pamatā ir ievestie vaislas dzīvnieki un to tīršķirnes pēcnācēji, kā arī LT šķirnes pakļaujošās krustošanas ceļā iegūtie 5. paaudzes pēcnācēji.

1. Ciltsdarba programmas īstenošanas rezultāti

(no 2014. līdz 2018. gadam)

Ciltsdarba programmas mērķis bija veidot Sufolkas tīršķirnes aitu ganāmpulkus Latvijā un nodrošināt gaļas jēru ieguvei augstvērtīgus tīršķirnes vaisliniekus, krustošanas programmu īstenošanai.

Šķirnes aitu māšu auglība programmas īstenošanas laikā bija vidēji no 143.0% līdz 159.8%, kas salīdzinot ar Sufolkas šķirnes raksturlielumiem ir vidēja (1. tab.).

1. tabula

Sufolkas šķirnes aitu un teķu produktivitātes rādītāji

Aitu grupa	Vērtētās pazīmes	Pārraudzības gads				
		2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Aitu mātes	auglība, %	146	143	157.5	158.3	159.8
	jēru saglabāšana, %	88.7	69.8	60.5	69.6	71.6
Vaislas teķi	jēru skaits no vienas atnesušās aitu mātes	1.46	1.43	1.57	1.58	1.59
	atnesušās aitu mātes no lecinātām, %	96.8	82.2	100	100	90.9
Jēri	dzīvmasa piedzimstot, kg	4.5	5.2	4.9	5.0	5.5
	koriģētā dzīvmasa 70 dienu vecumā, kg	24.5	24.9	24.4	26.5	26.3
	dzīvmasas pieaugums diennaktī līdz vērtēšanai, g	284	282	278	306	302

Par aitu māšu kvalitāti liecina arī jēru dzīvmasas pieaugums diennaktī zīdīšanas periodā, kas bija vidēji no 278 g līdz 306 g un jēru dzīvmasa 70 dienu vecumā, kas bija vidēji no 24.4 kg līdz 26.5 kg.

Vaislas teķu izmantošanas rezultāti ir vērtējami kā labi, vidējais aitu māšu apaugļošanas % no 82.2% līdz 90.9% un iegūto jēru skaits no vienas atnesušās aitu mātes vidēji 1.43 līdz 1.59.

Audzējamo aitu un teķu vērtējums 5 pārraudzības gados apkopots 2. tabulā. Iegūtie vērtējuma rezultāti liecina, ka pēdējo 3 gadu laikā ir novērtētas 14 audzējamās aitas un 6 audzējamie teķi. Visi ieguvuši El klases novērtējumu.

2. tabula

Sufolkas šķirnes audzējamo aitu un teķu vērtējums

Vērtētās pazīmes	Vērtējums, punkti	
	audzējamās aitas	audzējamie teķi
2013/2014 pārraudzības gads		
Vilnas kvalitāte, punkti	7.6	9.0
Muskuļojums, punkti	7.6	8.0
Eksterjers, punkti	7.8	8.6
EL klase, %	80	100
1 klase, %	20	0
2014/2015 pārraudzības gads		
Vilnas kvalitāte, punkti	7.5	7.5
Muskuļojums, punkti	7.8	8.0
Eksterjers, punkti	7.5	7.7
EL klase, %	62.5	100
1 klase, %	37.5	0
2015/2016 pārraudzības gads		
Vilnas kvalitāte, punkti	8.0 (4 gab.)	8.3 (4 gab.)
Muskuļojums, punkti	8.0	8.0
Eksterjers, punkti	8.0	7.5
EL klase, %	100	100
1 klase, %	0	0
2016/2017 pārraudzības gads		
Vilnas kvalitāte, punkti	9.0 (8 gab.)	-
Muskuļojums, punkti	7.8	-
Eksterjers, punkti	8.0	-
EL klase, %	100	-
1 klase, %	0	-
2017/ 2018 pārraudzības gadā		
Vilnas kvalitāte, punkti	9.0 (2 gab.)	8.0 (2 gab.)
Muskuļojums, punkti	7.0	7.8
Eksterjers, punkti	7.0	8.0
EL klase, %	100	100
1 klase, %	0	0

Zemkopības ministrijas finansētā projekta „Dažādu šķirņu aitu un to krustojumu piemērotība kvalitatīvu liemeņu un jēra gaļas ieguvei" ietvaros 5 gadu periodā tika veikta 14 jēru kontrolnobarošana (3. tab.). Projekta laikā nobaroti dažādu vaislas teķu pēcnācēji. Iegūtais jēru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī 486 g, nodrošinot vidēji 55.4 kg dzīvmasas ieguvi vidēji 137 dienu vecumā, norāda uz Sufolkas šķirnes jēru ātraudzības ģenētisko potenciālu.

3. tabula

Jēru kontrolnobarošanas rezultāti stacijā „Klimpas" ZM finansētā projekta īstenošanas laikā (2013. - 2017. gads)

Jēru skaits	Uzsākot nobarošanu		Nobarošana		Nobarošanu noslēdzot	
	vecums, dienas	dzīvmasa, kg	perioda ilgums, dienas	pieaugums, kg	vecums, dienas	dzīvmasa, kg
14	89	31.8	49	23.6	137	55.4

Iegūto liemeņu kvalitāte atbilst U un R+ klasei pēc SEUROP klasifikācijas sistēmas ar 2 līdz 3 klases taukaudu noslāņojuma vērtējumu.

2. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķi un uzdevumi

2.1. Audzēšanas programmas virsmērķis:

Latvijas apstākļiem piemērotas Sufolkas šķirnes aitu populācijas pavairošana un uzlabošana.

2.2. Mērķi:

2.2.1. veidot Skrepi rezistentus Sufolkas tīršķirnes aitu ganāmpulkus.

2.2.2. nodrošināt gaļas jēru ieguvei augstvērtīgus Sufolkas tīršķirnes vaisliniekus, krustošanas programmu īstenošanai.

2.3. Uzdevumi

2.3.1. izkopt aitu māšu produktivitāti, kas raksturīga Sufolkas šķirnes aitām Latvijā, sasniedzot auglību līdz 160% un jēru dzīvmasas pieaugumu diennaktī zīdīšanas periodā līdz 300 g;

2.3.2. uzlabot jēru saglabāšanas rezultātus zīdīšanas periodā līdz 85%;

2.3.3. uzkrāt jēru muskuļaudu un taukaudu slāņa dziļuma mērījumus (ar ultrasonogrāfu). No 2024. pārraudzības gada iekļaut mērījumu rezultātus jēru un vaislas teķu snieguma pārbaudē.

2.3.4. izmantot pārošanai augstvērtīgus vaislas teķus ar stipru konstitūciju un izteiktām gaļas produktivitāti raksturojošām eksterjera pazīmēm, Skrepi rezistenta(R1) vai selekcijai vēlama (R2) genotipa.

2.2.4. nodrošināt vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes teķu pārbaudes stacijā un šķirnes aitu audzēšanas saimniecībās.

3. Sufolkas aitu šķirnes raksturojums

Latvijā audzē Eiropas tipa Sufolkas šķirnes dzīvniekus. Sufolkas aitu šķirne izveidota Anglijas ziemeļaustrumu daļā 19. gadsimta beigās, krustojot Soutdownas un Norfolkas šķirnes aitas. Vidēja līdz liela auguma gaļas tipa aitas ar izteikti melnas krāsas segmatiem klātu galvu un kājām, garām, reizēm nokarenām ausīm. Ragu nav.

1. att. Sufolkas šķirnes jaunaita (foto no E. Bendikas arhīva).

Krosbredtipa baltas krāsas vilna, smalkums 30 – 34 mikroni (46. – 50. smalkuma klase). Aitām un teķiem vilnsegā ir pieļaujami melnas krāsas vilnas matiņi.
Sezonveida meklēšanās cikls, meklēšanās sezona gara.

4. Aitu identifikācijas

Vienotas uzskaites sistēmas nodrošināšanai valstī ir izveidots dzīvnieku un ganāmpulku reģistrs, ko nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC).

Aitu identifikāciju nodrošina atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību.

Ne vēlāk kā 30 dienu laikā pēc piedzimšanas, jēru apzīmē abās ausīs, ieliekot krotālijas ar identitātes numuru.

Lai jaundzimušo jēru atpazītu, līdz apzīmēšanai tam var piešķirt kārtas numuru, ko uzkrāso uz sāniem, muguras, vai nodrošina cita veida identificēšanas iespējas, kas nav pretrunā ar dzīvnieku labturības prasībām.

5. Sufolkas šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšana

Aitu šķirni un šķirnību (asinību) nosaka, pamatojoties uz dokumentiem par izcelšanos (ciltskartīte, zootehniskais sertifikāts, ieraksti ciltsgrāmatā), kā arī apskatot aitas ārējā izskata atbilstību šķirnes aprakstam.

Sufolkas šķirnes aitu ieguvei ir izmantota arī Latvijas tumšgalves šķirnes aitu pakļaujošā (pārveidojošo) krustošana. Šajā gadījumā par tīršķirnes aitām uzskata tādas, kuras iegūtas, **četrās paaudzēs** izmantojot S tīršķirnes teķus, **aitas pēc izskata un ražības atbilst vēlamajam tipam.**

Tīršķirnes aitu grupā ieskaita aitas, kurām piemīt dotās šķirnes raksturīgākās īpašības, un kuras pēc izcelšanās atbilst sekojošām prasībām:

- cēlušās no vienas un tās pašas šķirnes vecākiem, kuru piederību tīršķirnei apstiprina ciltsdokumenti;
- 5. pakāpes krustojumu aitas, kuras iegūtas LT šķirnes aitu māšu pakļaujošās krustošanas rezultātā un viņu izcelšanās apstiprināta ar dokumentiem, aitas atbilst vēlamajam uzlabojošās šķirnes tipam.

Šķirnes aitu kvalitātes uzlabošanu veic mērķtiecīgas izlases un atlases ceļā.

6. Aitu snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana

Šķirnes aitām snieguma pārbaudi veic sertificēti vērtētāji un pārraugi. Tiek izmantoti dati par aitu izcelšanos, ķermeņa uzbūvi (eksterjeru), vilnsegas kvalitāti un produktivitāti. Iegūto novērtējumu izmanto ģenētiskās kvalitātes (punkti un klase) noteikšanai un mērķtiecīgai labāko dzīvnieku izlasei. Aitu vērtēšanai izmanto 4. tabulā apkopoto pazīmju vērtēšanas skalu.

4. tabula

Aitu snieguma pārbaudē izmantoto produktivitāti raksturojošo pazīmju vērtēšanas skala

Punkti	Vērtējums
10	**izcils**
9	**teicams**
8	**ļoti labs**
7	**labs**
6	**gandrīz labs**
5	vidējs
4	gandrīz vidējs
3	vājš
2	slikts
1	ļoti slikts

Visu dzimumu un vecuma grupu šķirnes aitu sniegumu vērtē, vadoties pēc izstrādātās **instrukcijas snieguma pārbaudei un ģenētiskās kvalitātes noteikšanai gaļas tipa šķirņu aitām.**

6.1. Jēru snieguma pārbaude

Jēra novērtēšanu veic 60 – 95 dienu vecumā. Vērtēšanas laikā sertificēts vērtētājs vai pārraugs nosaka jēru dzīvmasu, nosverot ar precizitāti līdz 0.1 kg. Jēru novērtēšanas datums un dzīvmasa tiek reģistrēta kontroles lapā. Vērtētājs papildina kontroles lapu ar ierakstiem par vērtēšanas laikā identificētajām eksterjera kļūdām un nepilnībām.

Audzēšanas programmas īstenošanas laikā no 2019. – 2023. gadam, biedrības speciālisti, jēriem 60 līdz 95 dienu vecumā veic muguras garā muskuļa un taukaudu slāņa dziļuma mērījumus ar ultrasonogrāfu, un tos reģistrē kontroles lapā. Iegūtie rezultāti tiek uzkrāti, bet pēc iegūto datu analīzes, 2024. gadā tie tiks iekļauti jēru un vaislas teķu snieguma pārbaudē.

Vēlams, lai nākamajai vaislas aitu mātei dzemdību gaita visās atnešanās reizēs būtu atzīmēta kā viegla (apzīmēšanas aktā atzīmēts kā 1, vai elektroniski – 1 dzemdības bez palīdzības).

Jēra snieguma kopvērtējuma noteikšanai, aitu mātes auglības un jēra dzīvmasas vērtējums 70 dienu vecumā tiek sasummēts (5. tab.).

5. tabula

Jēru snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens (atskaitē ieraksts izmantošana vaislai - V, gaļas ganāmpulkam - G, kaušanai – K)	
			V (teķis)	S (aita)
16 un vairāk	teicams	Elite	V	V
14 - 15	ļoti labs	I	G	V
12 - 13	labs		K	V
Līdz 11	gandrīz labs	Br	K	K

Ņemot vērā nelielo S tīršķirnes aitu skaitu, vaislai tiks atstātas aitas, kuru vērtējums nav mazāks par 12 punktiem.
Teķu kopvērtējums ne mazāks par 16 punktiem – El klase.

6.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude

Audzējamās aitas un teķus novērtē **8 – 18 mēnešu vecumā**, sasniedzot vismaz 75% no pieaugušas aitas vai teķa dzīvmasas teķim jāsver vismaz 70 kg, aitai vismaz 55 kg. LDC tiek sagatavotas audzējamo aitu un teķu kontroles lapas. Vaislai audzējamām aitām un teķiem, divi vērtētāji novērtē vilnas kvalitāti, eksterjeru un muskuļojumu.

Aizpildītās kontroles lapas tiek nosūtītas uz LDC, kur tiek veikta tālākā datu apstrāde un iegūts audzējamo aitu un teķu ģenētiskās kvalitātes novērtējums – kopvērtējums punktos un klase (6. tab.).

6. tabula

Audzējamo aitu un teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens (atskaitē – izmantošana vaislai (V), gaļas ganāmpulkam (G), kaušanai (K)	
			V (teķis)	S (aita)
21.0 un vairāk	teicami	El	V	V
19.0-20.0	labi	I	G	V
līdz 18.0	gandrīz labi	B	K	K

Vaislai audzējamo teķu kopvērtējums ne zemāks par 21 punktu, turklāt neviena no pazīmēm nedrīkst būt novērtēta zemāk par 7 punktiem.
Vaislai audzējamo aitu vērtējums ne zemāks par 19 punktiem, turklāt vilnas un muskuļojuma kvalitātes vērtējums - ne zemāks par 6 punktiem, bet eksterjera vērtējums – ne zemāks kā 7 punkti.

6.3. Aitu māšu snieguma pārbaude

Pamatojoties uz kontroles lapās un dzīvnieku reģistrā izdarītajiem ierakstiem, LDC aitu mātes katru gadu novērtē pēc šādām pazīmēm: auglības visā tās izmantošanas laikā (%) un jēru dzīvmasas (vērtējot jērus 60-95 dienu vecumā), kas koriģēta uz 70 dienu vecumu (kg).

Aitu māšu snieguma pārbaudes rezultātus apkopo kopvērtējuma punktos un klasē, ko izmanto kā ģenētiskās kvalitātes novērtējumu (7. tab.).

7.tabula

Aitu māšu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens
16.0 un vairāk	teicami	El	ciltskodola grupa (atskaites lapā ieraksts C)
14.0 – 15.9	loti labi	I	vaislas aitu ieguvei (atskaites lapā ieraksts V)
12.0 – 13.9	labi	II	vaislas aitu ieguvei (atskaites lapā ieraksts V)
Līdz 11.9	gandrīz labi	Brāķis	izmantojamas gaļas jēru ieguvei (atskaites lapā ieraksts K)

Vaislas jēru ieguvei izmanto aitu mātes, kuru vērtējums nav zemāks par 12 punktiem.

Pēc tam, kad aitu māte ir sasniegusi El klases vērtējumu (ne agrāk kā pēc 2. atnešanās reizes), vērtējums tiek saglabāts visu tās turpmāko izmantošanas laiku!

6.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude

Vaislas teķu novērtēšanu pēc pēcnācēju ieguves veic LDC, izmantojot datu bāzē **audzētāja** reģistrēto informāciju par aplecināšanai nozīmētajām aitu mātēm, to atnešanās datiem un reģistrētajiem jēriem.

Vaislas teķu snieguma pārbaudē iegūto vērtējumu pēc aplecināto (grūsno) aitu māšu īpatsvara un jēru ieguves, apvieno kopvērtējumā (8.tab.)

Ja vaislas teķim lecināšanai izveidota grupa no audzējamām aitām (100% jaunaitas) vai jauktā grupa no audzējamām aitām (vismaz 50%) un dažāda vecuma aitu mātēm, un pēc atnešanās datiem vidējā jēru ieguve ir mazāka par 1,5 jēriem, jēru ieguves novērtēšanai izmanto koeficientu 1,5 un vērtējums – 7 punkti.

Vaislas teķus izmanto vaislas jēru ieguvei, ja kopvērtējums nav mazāks par 14 punktiem.

8. tabula

Vaislas teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums (1)

Punkti	Klase	Izmantošanas virziens
14.0 un vairāk	El	atskaitē ieraksts – V, izmantot vaislai
12.0 - 13.0	I	atskaitē ieraksts - G, izmantot gaļas jēru ieguvei
Līdz 11.0	Br	atskaitē ieraksts - K, realizēt gaļai

Teķiem, no kuriem pārraudzības gadā nav iegūti pēcnācēji, bet viņi jau ir vērtēti, saglabā iepriekšējo vērtējumu.

Pārbaudes teķa statusu var saglabāt 2 pārraudzības gadus, ja teķi pirmo reizi izmanto kā rezerves teķi.

Vaislas teķim reģistrē datus par pēcnācēju (jēru) nobarošanu (dzīvmasas pieaugums diennaktī), muguras garā muskuļa un taukaudu slāņa dziļumu pret 13 ribu (ultrasonogrāfijas mērījums). Teķu pārbaudi pēc pēcnācēju nobarošanas datiem veic ne tikai stacijā, bet arī uz vietas aitu audzētāja ganāmpulkā. **Iegūtie rezultāti no 2024. gada tiks iekļauti vaislas teķu ģenētiskās kvalitātes noteikšanā.**

Vaislas teķa pēcnācēju dzīvmasas pieauguma diennaktī vērtējums nevar būt mazāks par 7 punktiem. Pēc vaislas teķu snieguma pārbaudē iekļauto pēcnācēju kontrolnobarošanas rezultātiem, kopējais vērtējums, lai teķi turpmāk izmantotu vaislai, nedrīkstēs būt mazāks par 21 punktu (9. tabula).

9. tabula

Vaislas teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums (2)

Punkti	Klase	Izmantošanas virziens
21.0 un vairāk	El	atskaitē ieraksts – V, izmantot vaislai
19.0 - 20.0	I	atskaitē ieraksts – G, izmantot gaļas jēru ieguvei
Līdz 18.0	Br	atskaitē ieraksts – K, realizēt gaļai

Teķis uzlabotāja statusu saņem, ja kopējais novērtējums nav zemāks par 22 punktiem (El kl. U). Teķus uzlabotājus izmanto vaislinieku ieguvei.

Vaislas teķim, kurš pārbaudīts pēc pēcnācēju kvalitātes, sasniegtais El klases vērtējums tiek saglabāts visā tā izmantošanas laikā.

7. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par aitu un teķu izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību. Ciltsgrāmatā ieraksta novērtētus vaislas dzīvniekus ar šķirnei atbilstošu zināmu izcelsmi un eksterjeru.

Ciltsgrāmatu kārto šķirnes aitu audzētāju biedrība.

Ciltsgrāmatu izmanto:

1) ciltsdarba analīzei;
2) labāko dzīvnieku izlasei un pāru atlasei;
3) turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai.

Ciltsgrāmatai ir divas daļas, pamatdaļa - A un papilddaļa – B.

Pamatdaļā uzņem visus dzīvos dzīvniekus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme trīs priekšteču paaudzēs. Ciltsgrāmatas pamatdaļā uzņem arī dzīvnieka vecākus un vecvecākus, kas var būt arī likvidēti vai krituši.

Ciltsgrāmatas pamatdaļa ir sadalīta divās klasēs, A1 un A2.

A1 klasē ieraksta dzīvniekus ar atbilstošu izcelsmi un audzēšanas programmas prasībām atbilstošu produktivitāti (10. tabula). Ciltsgrāmatas A1 klasē var ierakstīt aitu mātes pēc pirmās atnešanās, ja metienā piedzimuši divi, vai vairāk jēru.

10. tabula

Šķirnes aitu un teķu minimālās produktivitātes pazīmes un Skrepi genotips ierakstīšanai ciltsgrāmatas A1 klasē

Produktivitātes pazīmes	Teķi	Aitas
Jēri ieguve no vienas mātes	1.6	x
Auglība	x	150
Kopvērtējuma klase	El	El vai I
Skrepi genotips	R1, R2	R1, R2

Pamatdaļas A2 klasē ieraksta jērus, audzējamās aitas un teķus, aitu mātes un vaislas teķus, kuriem ir atbilstoša izcelsme un ir veikta snieguma pārbaude. A2 daļas dzīvnieki var tikt uzņemti A1 klasē, pēc tam, kad sasniegti 10. tabulas produktivitātes rādītāji.

B daļas sieviešu dzimtas piektās paaudzes pēcnācēji var tikt uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā, ja tēvs, tēva tēvs un mātes tēvs ir uzņemti tās pašās šķirnes ciltsgrāmatas pamatdaļā (A1), bet māte un mātes māte ir uzņemti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas papilddaļā (B).

Ar zootehnisko sertifikātu no ārvalstīm ievestie šķirnes dzīvnieki tiek uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) ar zināmu izcelsmi divās priekšteču paaudzēs.

Ciltsgrāmatas papilddaļā (B) daļā uzņem Sufolkas šķirnes aitas ar izcelsmes apliecinājumu un šķirnei atbilstošu izcelsmi trīs priekšteču paaudzēs un šķirnei atbilstošu vizuālo izskatu.

8. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana

Vaislinieka sertifikātu reģistrē un izsniedz šķirnes aitu audzētāju biedrība. Uzsākot vaislas darbību, teķim tiek reģistrēts pārbaudes sertifikāts līdz 1 gadam, kurā iegūst novērtējumu. Teķis ir ierakstīts vai atbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā (A2).
Lai reģistrētu sertifikātu, vaislinieka vai vaislas materiāla īpašnieks iesniedz šķirnes aitu audzētāju biedrībai:

1. Iesniegumu vaislinieka sertifikāta reģistrēšanai;
2. Ārzemēs iepirktajam vaisliniekam, zootehniskā sertifikāta kopiju izsniedzējas valsts oriģinālvalodā un tā tulkojumu valsts valodā;
3. Veselības sertifikāta kopiju, ja vaislinieku un tā vaislas materiāls iepirkts citā valstī.

Biedrība mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē saņemtos dokumentus un reģistrē vaislinieka sertifikātu, vai paziņo par atteikumu.
Lai pagarinātu sertifikāta derīguma termiņu, persona ne vēlāk kā 30 dienas pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām iesniedz organizācijai:

1. Iesniegumu vaislinieka sertifikāta pagarināšanai;
2. Maedi-Visna izmeklējuma rezultātus, ja vaislinieks nav no M3 statusa novietnes.

Ja vaislinieka novērtējums atbilst audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, sertifikāta derīguma termiņš tiek pagarināts uz 5 gadiem, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru.
Biedrība LDC datu bāzē reģistrē informāciju par sertificētajiem vaisliniekiem, un sertificēto vaislas materiālu.
Pēc īpašnieka pieprasījuma biedrība 10 dienu laikā izsniedz vaislinieka vai vaislas materiāla sertifikātu dokumenta formā.
LDC nodrošina publisku informācijas pieejamību par sertificēto vaislinieku vai sertificēta vaislas materiāla izcelsmi un ģenētisko kvalitāti.

9. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā

Zootehniskais sertifikāts tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras uzņemtas vai atbilst uzņemšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā (A).

Ja dzīvnieks ir uzņemts ciltsgrāmatā, vaislas dzīvnieku apritei Latvijas teritorijā, zootehniskais sertifikāts nav nepieciešams.

Zootehniskā sertifikāta saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda vaislas aitu identitātes Nr.

Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību un mēneša laikā pieņem lēmumu par zootehniskā sertifikāta izsniegšanu.

Ja zootehnisko sertifikātu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

Izcelsmes apliecinājums tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras nevar uzņemt ciltsgrāmatas pamatdaļā. Apliecinājuma saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda aitas identitātes Nr.

Biedrība mēneša laikā pārbauda informācijas atbilstību un izsniedz apliecinājumu. Ja izcelsmes apliecinājumu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

10. Aitu skaits, kas nepieciešams ciltsdarba programmas īstenošanai

Sufolkas šķirnes aitu audzēšanas programmas īstenošanai Latvijā nepieciešamas vismaz 50 tīršķirnes aitu mātes un 3 neradnieciski sertificēti vaislas teķi, paredzot, ka vienā ganāmpulkā ir vismaz 20 ciltsgrāmatas pamatdaļā uzņemtas vai uzņemšanai atbilstošas aitu mātes un viens tīršķirnes vaislas teķis.

11. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija

Sufolkas šķirnes aitu audzēšanas programmu īsteno visā Latvijas Republikas teritorijā.